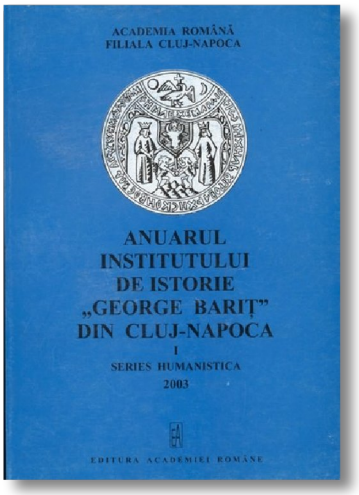

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Participarea părinților la educația muzicală a copiilor

Erika Ildikó Cîmpian

How to cite this article:
Cîmpian, Erika Ildikó (2003) *Participarea părinților la educația muzicală a copiilor*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 1, pp. 101–109. DOI: 10.5281/zenodo.22965463

© 2003: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

PARTICIPAREA PĂRINȚILOR LA EDUCAȚIA MUZICALĂ A COPIILOR

Erika Ildikó Cîmpian
Institutul de Istorie „George Bariț" din Cluj-Napoca

1. IMPLICAREA PĂRINȚILOR ÎN EDUCAȚIA MUZICALĂ

În studiul dotării în muzică, ca şi alte domenii artistice, multă vreme rolul factorilor extrapersonali a fost oarecum subapreciat, înzestrarea genetică a individului fiind considerată singurul element crucial în determinarea performanțelor superioare. În ultimele decenii însă, noțiunea „talentului înnăscut" a fost aspru criticată, Howe şi colab.[1] considerând că acesta este pur şi simplu un „mit" al psihologiei. Abordările mai recente încearcă să explice performanțele superioare obținute într-un anumit domeniu integrând în concepția lor cât mai mulți factori care influențează dezvoltarea individului. Weidenbach[2] atrage atenția că trebuie acceptată ideea conform căreia toți oamenii dispun de potențial pentru performanțe muzicale şi că există o legătură relativ puternică între stimularea timpurie şi succesul ulterior. Mediul, respectiv interacțiunea viitorului muzician cu acest mediu, contribuie la obținerea performanțelor muzicale superioare cel puțin la fel de mult ca şi aşa-numitul „talent înnăscut". Lucrarea de față prezintă datele obținute într-un chestionar, conceput cu scop experimental centrat pe de o parte pe participarea la şi atitudinea față de educația muzicală formală a copiilor (10–14 ani), pe de altă parte pe interesul propriu al copiilor pentru muzică.

Vanda Weidenbach (1996) sintetizează factorii ce s-au dovedit a fi foarte semnificativi în determinarea succesului muzical, cum ar fi: expunerea timpurie a experiențelor muzicale; anturaj; factori culturali; motivație; încurajare şi suport părintesc; încredere în sine; predare eficientă (pozitivă şi încurajatoare); strategii eficiente de practică; strategii eficiente de învățare (a muzicii); influența celor de aceeaşi vârstă.

Identificarea acestor factori este importantă printre altele şi din perspectiva elaborării unui program de asistență pentru aceşti copii. În privința muzicii, pe

---

[1] M. J. A. Howe, J. W. Davidson, J. A. Sloboda, *Innate Talent: Reality or Myth?*, „Behavioral and Brain Sciences", vol. 21, 1998, p. 399-442.

[2] V. Weidenbach, *Contemporary Notions of Musical Ability: Changing Classroom Praxis to Meet theNneeds*, „Primary Educator", vol. 2, 1996, p. 3-7.

An. Inst. de Ist. „G. Bariț" din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. I, 2003, p. 101–109

lângă asistența tehnică, practică există și o serie de programe care vizează anturajul imediat, familia copilului. Cu acest scop, este necesar evaluarea implicării efective a părinților, iar apoi, pe baza acestor date, programul de asistență ar putea cuprinde consilierea sau documentarea părinților în sensul formării, modelării atitudinii lor pentru a ajuta copilul. Asistența oferită copiilor supradotați este încheierea „naturală" a procesului de selecție. Aceste programe sunt importante nu numai din punctul de vedere al perfecționării copiilor cu performanțe dovedite, ci și pentru copiii subrealizați.

Mulți autori atrag atenția asupra mediului familial din care provin copiii talentați în muzică. Deși se admite că un mediu familial stabil nu este o condiție exclusivă pentru atingerea unor performanțe excepționale, el are, totuși, un efect benefic incontestabil[3]. Mai mult, datele biografice ale unor muzicieni de renume indică prezența unor părinți extrem de suportivi în viața copilului în ceea ce privește începerea și desfășurarea activității muzicale. Într-un studiu amplu, Davidson și colab.[4] prezintă date colectate de la 257 de copii și părinții lor. Recunoscând rolul considerabil al practicii/exercițiului, autorii au încercat să evalueze rolul implicării părinților în lecțiile de muzică ale copiilor. Se cunoaște faptul că pentru a obține și menține performanțe superioare este necesar stabilirea unor scopuri realiste și clare, respectiv oferirea feed-back-ului în mod sistematic privind rezultatele realizate. Organizarea și respectarea programului săptămânal și zilnic în funcție de scopurile stabilite și nivelul de performanță atins poate fi un lucru dificil pentru un copil, printre altele, rolul și implicarea părinților sub acest aspect poate fi decisiv. În același timp, părinții pot oferi și un model de antrenament cu scopul de a învăța copilul să lucreze individual. Conform predicțiilor făcute de autorii amintiți, implicarea părinților are cel mai mare impact în fazele inițiale ale învățării prin asistența oferită copilului în elaborarea unui model individual și propriu de lucru. În acest sens, s-au formulat mai multe întrebări privind: implicarea părinților în lecțiile copilului la diferite vârste; rolul părinților în inițierea activității muzicale ale copilului; implicarea părinților în supervizarea activității muzicale la diferite vârste; implicarea proprie a părinților în activități muzicale; schimbarea comportamentului părinților în ceea ce privește implicarea în activitatea muzicală pe parcursul educației muzicale a copilului.

Cei 257 de participanți la studiu au fost împărțiți în 5 grupe în funcție de nivelul lor de competență muzicală: participanți care urmează o școală de muzică, admiși pe baza unui examen în fața unei comisii format din muzicieni competenți; participanți care ar fi urmat o școală de muzică, dar au fost respinși la examenul în fața comisiei; participanți care s-au interesat de posibilitățile de a urma o școală de

[3] J. A. Sloboda, M. J. A. Howe, *Biographical precursors of musical excellence: An interview study*, „Psychology of Music", 19, 1991, p. 3-21.

[4] J. W. Davidson, M. J. A. Howe, D. G. Moore, J. A. Sloboda, *The role of parental influences in the development of musical performance*, „British Journal of Developmental Psychology", 14, 1996, p. 399-412.

muzică, dar nu au mai încercat: participanți care au învățat să interpreteze la un instrument fără însă a urma o școală de specialitate; participanți care au învățat să interpreteze la un instrument, dar au întrerupt studiile muzicale cu cel puțin un an înaintea începerii colectării datelor.

Rezultatele indică clar că cea mai importantă influență părintească derivă din rolul pe care îl au în ceea ce privește implicarea în lecțiile de muzică ale copilului, în sensul că cei mai buni sunt cei ai căror părinți fie au fost prezenți la lecții, fie au solicitat sistematic feed-back de la profesori. Mai mult, implicarea părinților în lecțiile copilului a fost constantă în timp, acoperind uneori o perioadă de mai mulți ani. În general, acești părinți atribuie – în mod corect – o foarte mare importanță exercițiului muzical. Tot odată, ei o recunosc ca fiind o activitate care necesită mult suport și încurajare. Prezența la lecții nu este însă de ajuns; implicarea părinților prin instrucțiuni și feed-back-uri – dată pe baza sfaturilor profesorilor de muzică – este crucială. Atitudinea pozitivă a părinților față de muzică nu presupune în mod obligatoriu performanțe muzicale proprii, este vorba mai degrabă de un mare interes pentru domeniul muzical, reflectat prin forme comportamentale de susținere pentru preocupările copilului. Deși sunt cunoscute cazurile unor muzicieni celebrii cu părinți muzicieni, se pare că expertiza muzicală a părinților nu este o condiție necesară.

Totuși, nivelul de educație a părinților reprezintă un factor important în dezvoltarea talentului muzical. Există o legătură directă între nivelul de educație superioară și atitudinea pozitivă în privința problemelor specifice educării unui copil dotat muzical. O legătură similară este evidențiabilă și între nivelul de educație, ocupația părinților (și venitul potențial inerent acestei ocupații), respectiv performanța copilului. Explicația rezidă în costurile educației muzicale – instrumente, ore suplimentare etc. De aceea, atitudinea, implicarea și disponibilitatea părinților sunt aspecte ce trebuie luate în considerare în dezvoltarea potențialului muzical. Prin urmare, acest studiu vizează patru dimensiuni, și anume: 1) interesul părinților pentru educația muzicală; 2) implicarea efectivă a părinților în pregătirea muzicală; 3) încurajarea copilului în pregătire; 4) interesul propriu al copilului pentru muzică. Mai trebuie amintite și două probleme importante:

a) Trebuie să ținem cont de un aspect important, legat de maturizarea copiilor. În cazul în care părinții se implică, ajută copilul, de exemplu la organizarea programului, ei dobândesc un model de pregătire care treptat va conduce și la dobândirea unei oarecare autonomii a copilului în învățare, în pregătire. Din această cauză copilul devine tot mai autonom, deci influența părinților scade. Un mic paradox: cu cât îi ajută mai mult părinții, cu atât crește probabilitatea ca ei să nu mai aibă nevoie de ajutorul lor direct, deci să-și organizeze singuri pregătirea. Vom urmări în demersul nostru evoluția relațiilor la diferite grupe de vârstă.

b) Studiile de acest tip au o mare limitare metodologică: în general se ocupă de copii care au performanțe în domeniul muzical. Nu avem date despre acei copii

care urmează cursurile unei şcoli de specialitate, deci primesc educaţie muzicală formală, dar nu au succes, nu au rezultate remarcabile. Deci nu putem cunoaşte ce influenţă are suportul părintesc într-un asemenea grup, dacă într-adevăr în cazul unui asemenea grup lipseşte influenţa benefică a părinţilor. Din această cauză, nu ne putem pronunţa cu privire la legătura între performanţele copiilor şi suportul părintesc. Acesta este motivul pentru care vom încerca să surprindem relaţia dintre atitudinea şi comportamentul părinţilor, respectiv atitudinea copiilor şi performanţa lor în pregătirea muzicală.

2. METODA

Procedură

Chestionarul a fost administrat colectiv, fără limită de timp.

Participanţi

Chestionarul a fost aplicat la elevi din clasele a V-a (N=24), a VI-a (N=27) şi a VII-a (N=26) de la Liceul de Muzică „S. Toduţă". Clasa a VIII-a a fost exclusă din acest studiu, pentru că la această grupă răspunsurile ar fi fost distorsionate de opţiunile copiilor legate de alegerea liceului pe care doresc să-l urmeze.

Materiale

Ţinând cont de dimensiunile enumerate mai sus, respectiv pe baza literaturii de specialitate, am elaborat un chestionar. Fiecare dintre aceste dimensiuni[5] a fost transpusă în 4–7 întrebări referitoare la aceste aspecte; el cuprinde în total 23 de întrebări, la care se poate răspunde prin „da" sau „nu".

3. REZULTATE ŞI DISCUŢII

Cotarea răspunsurilor s-a făcut astfel: pentru fiecare răspuns pozitiv s-a acordat un punct; răspunsurile negative nu au primit puncte. (Excepţie fac itemii 15 şi 16, unde cotarea s-a făcut invers). Fidelitatea chestionarului, în ansamblul lui, s-a realizat prin calculul consistenţei interne. Coeficientul Kuder-Richardson 20 (KR20) pentru întregul chestionar nu se încadrează în normele cerute (alfa=0,52); coeficienţii de consistenţă internă calculate separat pentru cele 4 dimensiuni sunt acceptabile, deşi nu foarte mari. (Explicaţia acestei situaţii o vom oferi atunci când vom analiza relaţia dintre aceste dimensiuni). În tabelul de mai jos (*tabelul 1*) prezentăm coeficienţii de consistenţă internă pentru fiecare dimensiune în parte.

[5] Intenţionat folosim noţiunea de „dimensiune", şi nu „scală", pentru că acesta nu vizează neapărat acelaşi construct; în acest studiu ele sunt incluse în acelaşi chestionar cu scop experimental, tocmai pentru că am dorit să examinăm relaţiile dintre aceste dimensiuni.

Tabelul 1

Coeficienții de consistență internă pentru dimensiunile vizate de chestionar

	încurajarea copilului	interesul părinților	implicarea efectivă	interesul propriu
nr. de itemi	4	6	6	6
coeficientul KR20	0,69	0,65	0,71	0,64

Având în vedere că numărul itemilor din cele patru dimensiuni nu este egal, în continuare, pentru fiecare scală (dimensiune) s-a lucrat cu media obținută la întrebările aparținând dimensiunii respective (valori între 0 şi 1). În *tabelul 2* sunt prezentate comparativ aceste medii la diferitele grupe de vârstă.

Tabelul 2

Media obținută la cele 4 dimensiuni

		clasa a V-a	clasa a VI-a	clasa a VII-a	medie
Dimensiuni (sclae)	încurajarea copilului	0,88	0,87	0,92	0,88
	interesul părinților	0,87	0,86	0,93	0,88
	implicarea efectivă	0,42	0,37	0,19	0,33
	interesul propriu	0,80	0,83	0,97	0,84

Încă de la o primă inspecție a rezultatelor se observă că scorurile obținute la dimensiunea implicare efectivă sunt semnificativ mai scăzute față de încurajarea copilului ($t=13.79$, $p<0.001$) şi interesul părinților ($t=12.47$, $p<0.001$). Acest lucru este valabil pentru toate grupele de vârstă [clasa a V-a: implicarea efectivă – încurajarea copilului ($t=7.90$, $p<0.001$); implicare – interesul părinților ($t=8.51$, $p<0.001$); clasa a VI-a: implicarea efectivă – încurajarea copilului ($t=8.05$, $p<0.001$); implicare – interesul părinților ($t=7.31$, $p<0.001$); clasa a VII-a: implicarea efectivă – încurajarea copilului ($t=11.08$, $p<0.001$); implicare – interesul părinților ($t=11.66$, $p<0.001$)]. Explicația acestor diferențe poate fi faptul că pregătirea copilului este considerat ca fiind exclusiv preocuparea şi responsabilitatea profesorilor de specialitate. Rolul părinților în susținerea copilului se rezumă la încurajarea lor, respectiv o atitudine pozitivă față de muzică în general. Este o primă constatare ce trebuie luată în considerare în elaborarea programelor de asistență bazându-ne pe experiența şi rezultatele studiilor realizate în alte țări.

Pentru a releva relațiile existente între aceste dimensiuni s-au calculat coeficienții de corelație Pearson (*tabelul 3*).

La prima vedere, la o abordare globală, nediferențiată pe grupele de vârstă, rezultatele sunt neclare. În orice caz, rezultatele par să contravină altor rezultate din literatura de specialitate (de ex. Davidson şi colab., 1996). Aşa cum era de aşteptat, s-a obținut o corelație semnificativă între interesul părinților pentru educația muzicală şi încurajarea copiilor. Interesante sunt însă corelațiile nesemnificative între implicarea efectivă a părinților şi interesul lor pentru educația muzicală, respectiv implicarea lor şi încurajarea copiilor. Aceste rezultate pot avea explicații culturale sau de mentalitate – fără a încerca să stabilim relațiile de cauzalitate. Aceste întrebări se referă la cât de mult se implică părinții în organizarea programului săptămânal sau zilnic, dacă îi însoțesc la ore, dacă țin contactul cu profesorul şi dacă supraveghează pregătirea copilului etc. Este posibil ca şi aceste rezultate să se datoreze faptului în cultura noastră – spre deosebire de cultura vestică – pregătirea efectivă a copilului este lăsată, în mare măsură, pe seama profesorului, a specialistului, ceea ce însă nu exclude o atitudine suportivă din partea părinților, doar că acesta se rezumă la încurajarea copilului. O asemenea explicație pare să fie susținută şi de proporția mare de părinți care, de exemplu, țin contactul cu profesorul (84.1%), dar se implică în practică într-o proporție mai mică (35%) (χ^2=3.57, p<0.05).

Tabelul 3

Coeficienții de corelație între rezultatele obținute la cele 4 dimensiuni (pragul de semnificație cu italice)

	Dimensiuni (scale)			
	încurajarea copilului	interesul părinților	implicarea efectivă	interesul propriu
încurajarea copilului		***.412*****	.166 nesemn.	-.097 nesemn.
interesul părinților	***.412*****		-.013 nesemn.	.079 nesemn.
implicarea efectivă	.166 nesemn.	-.013 nesemn.		-.149 nesemn.
interesul propriu	-.097 nesemn.	.079 nesemn.	-.149 nesemn.	

În ceea ce privește performanțele copiilor, au fost calculate mediile notelor obținute în decursul unui an şcolar la disciplinele de specialitate (instrument principal, pian, teorie – solfegiu). Aşa cum am presupus, se observă o legătură puternică între performanțele obținute şi interesul propriu (r=0.322, p<0.01). Vom remarca însă aici că deşi această relație se regăseşte la toate grupele de vârstă, la clasa a V-a (r=0.409, p<0.059) ea poate fi considerată doar o tendință, la clasa a VI-a relația este nesemnificativă (p<0.1), devenind o asociere puternică doar la vârsta de 12–13 ani (r=0.542, p<0.006). Există de asemenea o relație semnificativă (r=0.305, p<0.021) între încurajarea copilului şi performanțele obținute de copil, dar – indiferent de vârstă – aceste corelații sunt semnificative doar la pragul de 0.05.

Având în vedere legătura invers proporționată (r=–0.320, p<0.015) între implicarea efectivă a părinților și performanțe putem spune că această formă de susținere, este prezentă mai ales la copii cu dificultăți în acest domeniu. Acest lucru este însă valabil numai în cazul clasei a V-a (r=0.463, p<0.03). În clasa a VI-a, respectiv a VII-a nu mai putem vorbi de o relație, nu numai datorită corelației apropiată valorii 0, dar și pentru că scorurile obținute la această dimensiune indică lipsa aproape completă al acestui tip de comportamente. Rezultatele ne conduc din nou la formularea ipotezei conform căreia la această vârstă copii își dezvoltă un stil autonom de pregătire ceea ce face inutilă implicarea efectivă, directă a părinților. Merită remarcat și lipsa relației dintre interesul părinților pentru activitățile muzicale și performanța copiilor.

În continuare rezultatele au fost analizate diferențiat și pe grupele de vârstă. În ceea ce privește implicarea părinților și interesul propriu al copiilor, ANOVA a relevat un efect puternic datorat vârstei. Se pare că părinții se implică mult mai intens la copii mai mici (F(2, 75)=3.66, p<0.032); diferența între clasa a V-a și a VII-a este semnificativă la pragul de (p<0.01, t=2.727), iar interesul propriu pentru muzică este semnificativ mai mare la cei de 13–14 ani (F(2, 75)=5.403, p<0.007); diferența între clasele a V-a și a VII-a fiind foarte semnificativă (t=3.578, p<0.001).

Relațiile constatate în cazul unei abordări globale nu mai sunt valabile la o analiză pe grupe de vârstă (*tabelele 4a* și *4b*).

Tabelul 4a

Coeficienții de corelație între rezultatele obținute la cele 4 dimensiuni în cazul clasei a V-a (pragul de semnificație cu italice)

	Dimensiuni (scale)			
	încurajarea copilului	interesul părinților	implicarea efectivă	interesul propriu
încurajarea copilului		**.723**** ***.001***	.298 nesemn.	**-.398*** *.049*
interesul părinților	**.723**** ***.001***		.401* *.047*	-.151 *.191*
implicarea efectivă	.298 nesemn.	.401* *.047*		.101 nesemn.
interesul propriu	**-.398*** *.049*	-.151 nesemn.	.101 nesemn.	

În clasa a V-a, interesul părinților pentru educația muzicală și încurajarea copiilor sunt puternic asociate. Dar – spre deosebire de colegii lor mai mari – se pare că la această vârstă părinții sunt mai implicați efectiv în pregătirea copilului. Este, de asemenea, interesant că, la această vârstă, interesul propriu pentru muzică și încurajarea lor de către părinți este invers proporționată. Această asociere trebuie însă tratat cu o oarecare rezervă, având în vedere pragul de semnificație controversat (p<0.49).

Datele obținute la clasa a VI-a nu sunt prezentate pentru că nu există nici o corelație semnificativă la acest grup. Probabil că este cel mai eterogen grup din acest punct de vedere. În orice caz, dacă există vreo schimbare, modificare, în privința acestor factori, respectiv a legăturilor dintre ei, ea apare în jurul vârstei copiilor de clasa a VII-a.

Tabelul 4b

Coeficienții de corelație între rezultatele obținute la cele 4 dimensiuni în cazul clasei a VII-a (pragul de semnificație cu italice)

	Dimensiuni (scale)			
	încurajarea copilului	interesul părinților	implicarea efectivă	interesul propriu
încurajarea copilului		-.139 nesemn.	.090 nesemn.	-.239 nesemn.
interesul părinților	-.139 nesemn.		-.154 nesemn.	.058 nesemn.
implicarea efectivă	.090 nesemn.	-.154 nesemn.		-.605* *.037*
interesul propriu	-.239 nesemn.	.058 nesemn.	-.605* *.037*	

În clasa a VII-a avem o imagine mult schimbată: interesul propriu pentru muzică este invers proporționat cu implicarea efectivă. Având în vedere că toți copii se declară foarte interesați de muzică, și numai 8,3% (χ^2=15.3, p<0.001) dintre părinți lor se implică în pregătirea lor nu putem spune că ei își pierd interesul dacă părinții se implică într-o formă mai directă, ci din contră: nu mai au nevoie de supraveghere, pentru că ei înșiși consideră importantă pregătirea lor. Aceste date susțin ipoteza conform căreia, după o vreme, copii dobândesc o oarecare autonomie, ei asimilizează, învață un model de pregătire, probabil se distilează și interesele proprii, și cu acesta – treptat – nu mai au nevoie de influența părinților. Poate că acest lucru explică și faptul că nu există o legătură clară între interesul lor pentru muzică și atitudinea părinților.

4. CONCLUZII

Rezultatele acestui studiu tind să confirme ipoteza conform căreia există o legătură importantă între atitudinea și interesul părinților pentru educația muzicală, respectiv interesul propriu al copiilor pentru acest domeniu, cel puțin pentru anumite grupe de vârstă. Comparând rezultatele obținute cu rezultatele unor studii realizate în alte țări, se poate constata însă și un lucru cel puțin curios, și anume: interesul părinților și atitudinea lor pozitivă față de pregătirea muzicală a copilului nu sunt însoțite neapărat și de implicarea lor efectivă în acest sens. Interesul lor se rezumă mai degrabă la încurajarea copilului sub diferite forme, lăsând restul în

grija specialiştilor, chiar dacă în pregătirea copiilor există aspecte care nu sunt condiționate de cunoştințe de specialitate. Se pare, de asemenea, că părinții se implică (chiar dacă nu într-o măsură mare) mai ales în cazurile în care performanțele copilului sunt scăzute şi la vârste mici. La vârsta de 12–13 ani însă participarea părinților la organizarea pregătirii copilului este aproape inexistentă.

Este, de asemenea, interesant şi faptul că atitudinea părinților, respectiv interesul copiilor par să nu fie relaționate. Trebuie însă observat, şi aici, că imaginea e foarte diferită pentru cele trei niveluri de vârstă discutate. Se pare că în jurul acestei vârste (11–13 ani) are loc un proces de autonomizare a copilului, care, odată cu creşterea şi consolidarea interesului propriu pentru muzică, însoțită de o scădere a implicării părinților în activitatea copilului. Întrebarea care se pune, în continuare, este dacă dobândirea autonomiei are efecte benefice nu numai asupra atitudinii şi interesului lor pentru muzică, dar şi asupra performanțelor lor muzicale. Sau, dimpotrivă, ar fi de preferat ca părinții să fie mai implicați în pregătirea copiilor pe măsură ce copilul creşte, „limitând" oarecum autonomia lui, dar obținând performanțe superioare. Acesta este dilema care trebuie rezolvată înaintea elaborării unui program de asistență pentru copii şi părinții lor.